

ТИМОФІЄВА Г. С.

к. е. н., доцент

Миколаївський національний аграрний університет

**ОРГАНІЗАЦІЯ СТРАХУВАННЯ ВАНТАЖІВ У РОЗВИТКУ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

У статті обґрунтовано необхідність страхування вантажів під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності аграрними підприємствами. Це зумовлено тим, що під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності продукція аграрних підприємств є найбільш незахищеною саме під час її транспортування. Досліджено наявну ситуацію з наданням страхових послуг аграрним підприємствам та виявлено, що в Україні функціонує значна кількість страхових компаній, основна частина яких уникає співпраці з аграрними підприємствами. Встановлено, що страховий тариф на страхування вантажів при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності аграрними підприємствами залежить від виду продукції та країни поставки. Запропоновано шляхи удосконалення організації страхування вантажів при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності аграрними підприємствами.

Ключові слова: транспортне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності, аграрне підприємство, страхування, вантаж, страхова кампанія.

ТИМОФЕЕВА А. С.

к. э. н., доцент

Николаевский национальный аграрный университет

**ОРГАНИЗАЦИЯ СТРАХОВАНИЯ ГРУЗОВ В РАЗВИТИИ
ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ АГРАРНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ**

В статье обоснована необходимость страхования грузов при осуществлении внешнеэкономической деятельности аграрными предприятиями. Это обусловлено тем, что при осуществлении внешнеэкономической деятельности продукция аграрных предприятий является наиболее незащищенной именно при ее транспортировке. Исследована сложившаяся ситуация с предоставлением страховых услуг аграрным предприятиям и выявлено, что в Украине функционирует значительное количество страховых компаний, основная часть которых избегает работать с аграрными предприятиями. Установлено, что страховой тариф на страхование грузов при осуществлении внешнеэкономической деятельности аграрными предприятиями зависит от вида продукции и страны поставки. Предложены пути совершенствования организации страхования грузов при осуществлении внешнеэкономической деятельности аграрными предприятиями.

Ключевые слова: транспортное обеспечение внешнеэкономической деятельности, аграрное предприятие, страхование, груз, страховая кампания.

TYMOFIEVA H. S.

Candidate of economical sciences, associate professor

Mykolaiv National Agrarian University

**ORGANIZATION OF CARGO INSURANCE IN THE DEVELOPMENT OF FOREIGN
TRADE OF AGRICULTURAL ENTERPRISES**

In the article the necessity of cargo insurance in foreign trade activity agrarian enterprises. This is due, in foreign trade activity products of agricultural enterprises is the most secure it during transportation. Investigated the situation with the provision of insurance services and agrarian enterprises revealed that in Ukraine there are a significant number of insurance companies, the majority avoids work with agricultural enterprises. Found that insurance rates for insurance of goods in foreign trade activity agrarian enterprises depends on the type of product and country. Ways of improving the organization of cargo insurance in foreign economic activity realized agrarian enterprises.

Keywords: transportation support of foreign economic activity, agrarian enterprises, insurance campaign, cargo, insurance.

timofany@yandex.ru

Постановка проблеми. Здійснюючи транспортування продукції для реалізації зовнішньоекономічної діяльності аграрні підприємства вступають у складні відносини,

механізм яких формується під впливом політичних і економічних чинників, комерційних і правових, міжнародних і національних норм, актів, звичаїв. Переважній більшості аграрних підприємств надзвичайно складно, а іноді і неможливо орієнтуватися в ситуації на ринку транспортних послуг, що залежить від стану міжнародних ринків і позицій клієнтури, транспортної політики окремих країн і міжнародних союзів. Досить часто виникають ситуації пошкодження вантажу під час транспортування, несвоечасної поставки аграрної продукції через незадовільне знання законодавства різних країн, міжнародних угод (конвенцій), звичаїв, техніко-економічних характеристик транспортних засобів, пунктів перевантаження і перевалювання вантажів.

Уникнути значної кількості неприємностей можна звернувшись до страхового захисту, який є складовою виробничих та фінансових відносин підприємства, що дає можливість відшкодувати матеріальні втрати, в тому числі і при настанні несприятливих подій під час транспортування продукції за кордон.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням присвяченим вивченню особливостей транспортування продукції за кордон приділена значна увага у працях В.Г. Андрійчука, І.В. Бугая, В.Г. Василенко, М.Г. Вергуна, Ю.А. Коскіна, В.О. Новака, Н.В. Усатої та інших дослідників. Теорія і практика страхування висвітлені в працях Д. Баббела, В.Д. Базилевич, І.Т. Балабанова, В.А. Борисова, Б.Д. Вовчак, А. Вільямс, Д.В. Полозенко, О.І. Ястремського, та ін. Разом з тим, необхідним є подальше дослідження страхового аспекту діяльності аграрних підприємств в контексті поставки їх продукції на зовнішні ринки.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження особливостей організації страхування вантажів та визначення місця даного процесу в зовнішньоекономічній діяльності аграрних підприємств.

Виклад основного матеріалу. Транспортні операції починають та завершують процес реалізації сільськогосподарської продукції на зовнішньому ринку, обумовлюючи цим самим не тільки практичну реалізацію зовнішньоторгового договору, але й суттєво впливають на ціну продукції. Зусилля аграрних підприємств, навіть за високої якості експортованої сільськогосподарської продукції, можуть бути зведені нанівець незадовільною організацією транспортного забезпечення.

В.О. Новак під транспортним забезпеченням розуміє сукупність елементів, які знаходяться в тісній взаємодії і складають єдину транспорту систему, що об'єднує операції, пов'язані з виробництвом і обігом продукції [1, с.250].

Що стосується аграрного сектора, то досить вичерпно, на наш погляд, транспортне забезпечення в даному контексті розглядає Н.В. Усата. Так, вона під транспортним забезпеченням в аграрній сфері розуміє сукупність організаційно-економічних відносин і зв'язків, які виникають при задоволенні потреб сільгоспвиробників у ритмічних, узгоджених і якісних перевезеннях вантажів та існують як всередині господарств, так і між відповідними підприємствами й організаціями (автотранспортні парки, автоколони, лізингові компанії, машинно-технологічні станції, виробники техніки тощо). Таким чином, транспортне забезпечення – це система, яка включає: матеріально-технічну базу, логістику перевезень, людський фактор, має відносно самостійну структуру, мету та зовнішні обмеження [2].

Зазначимо, що основною метою транспортного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств є своєчасне доставляння вантажу в якісному стані в кінцевий пункт призначення в іншій країні.

Разом з тим, при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності аграрні підприємства піддаються високому ризику, особливо під час транспортування продукції, адже в дорозі товар є менш захищеним та може бути втраченим чи зіпсуватися (повністю або частково).

Вважаємо, що транспортне страхування в зовнішньоекономічній діяльності аграрних підприємств покликане, в першу чергу, забезпечити компенсацію збитків, що можуть виникнути у процесі переміщення сільськогосподарської продукції за кордон, унаслідок її втрати, знищення чи ушкодження в результаті обставин, що не залежать від даного підприємства.

Дослідивши страхові послуги, які надають вітчизняні страхові компанії, можемо виділити основні з них: автострахування (страхування транспортних засобів (Авто-КАСКО), обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників наземних транспортних засобів на території України (Автоцивілка); добровільне страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів на території України; "Зелена карта" – міжнародне страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів); майнове страхування (страхування майна; страхування будівельно-монтажних ризиків; страхування ризиків аграрного товаровиробника); особисте страхування (добровільне медичне страхування; страхування подорожуючих; страхування від нещасних випадків). Особливою групою є ті види страхування, які відповідно до законодавства нашої країни є обов'язковими, а саме: обов'язкове особисте страхування від нещасних випадків на транспорті; обов'язкове страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів; обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників зброї та інші.

Лише невелика кількість компанії мають більш широкий спектр операцій та мають такі позиції, як страхування аграрних ризиків (страхування посівів сільськогосподарських культур на період перезимівлі, страхування майбутнього врожаю на період весна-літо, страхування багаторічних насаджень, страхування тварин); страхування вантажів та відповідальності на транспорті (страхування вантажів, страхування відповідальності автоперевізника, обов'язкове страхування відповідальності за перевезення небезпечних вантажів).

Отже, тільки окремі компанії можуть приймати на страхування вантажі з продукцію сільського господарства. З метою подання більш об'єктивної інформації ми дослідили діяльність основних страхових компаній Миколаївської області. Так, на території даного регіону здійснюють свою діяльність більше 45 страхових компаній, і лише деякі з них надають послуги зі страхування сільськогосподарської продукції при експортному перевезенні. Тарифи основних з них на страхування перевезення вантажів з сільськогосподарською продукцією за кордон наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Тарифи страхових компаній Миколаївської області на страхування перевезення сільськогосподарської продукції

Страхова компанія	Тариф	Страховий ліміт
НАСК «Оранта»	Страховий тариф залежить від виду вантажу та транспортного засобу, що його перевозить, маршруту перевезення, обраних ризиків та інших умов страхування і знаходиться в межах від 0,1 до 0,7% страхової суми.	Договірний
СК «UNIQA»	Тариф складає від 0,15% до 1% від страхової суми.	Разовий договір укладається на період перевезення вантажу Генеральний договір укладається на визначений термін (до одного року).
СК «ПРОСТО-страхування»	Страховий тариф складає 0.10–1,5 % від страхової суми.	Договірний
СК «Галактика»	При міжнародних перевезеннях страхова сума встановлюється як вартість вантажу плюс транспортні та накладні витрати, в т.ч. митні збори, акцизи тощо, що складає 110% вартості вантажу.	Договірний
СК «Статус»	Конкретний розмір страхового тарифу встановлюється для кожного Страхувальника індивідуально з урахуванням: вартості, характеру вантажу, його розміщення і якості упаковки, виду транспортних засобів, репутації перевізника, умов контракту з перевізником, пори року, умов у місцях (портах) вантаження і розвантаження, територіального розміщення місць (портів), економічних умов регіонів через які пролягає маршрут перевезення, та інших обставин, що дають можливість визначити ступінь страхового ризику.	Договірний

Загалом же, дослідження свідчать про наявність прямої залежності між страховим тарифом та видом вантажу і країни поставки. Дані, які можуть вплинути на прийняття рішення про доцільність страхування вантажів під час проведення зовнішньоекономічної діяльності аграрними підприємствами, наведені в таблиці 2.

Таблиця 2

Операційний страховий тариф на одиничне вантажоперевезення в залежності від вантажу та країни

Види Вантажу	Область	Україна	Європейська частина	Дальній Схід, Урал, Сибір	Держави Середньої Азії	Держави за межами СНД	
						Європа	Азія
Продукти сільського господарства: овочі, фрукти, бавовна, зернові	0.3	0.6	0.6	0.9	0.9	0.6	0.9
М'ясо, птиця і риба	0.6	0.9	0.9	1.5	1.5	0.9	1.2
Сільсько-господарська техніка	0.3	0.6	0.9	1.2	1.2	0.9	1.2

Отже, страхові компанії надають різні умови страхування вантажів при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності аграрними підприємствами. В той же час, негативним є те, що ринок послуг зі страхування сільськогосподарської продукції поки що недостатньо конкурентний. Така ситуація ставить аграрні підприємства в не вигідну позицію, а страховим компаніям дозволяє диктувати свої правила гри. Відтак, далеко не всі аграрні підприємства можуть застрахувати як свою діяльність, так і свій вантаж при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності.

Разом з тим, на жаль, існують випадки коли аграрні підприємства, які все ж таки скористалися послугами страхових компаній після настання страхового випадку не отримують відшкодування від страхових компаній. Саме, для уникнення таких ситуацій вважаємо за необхідне підвищити вимоги до фінансової надійності страховиків та страхових брокерів, запровадити міжнародні норми корпоративного управління для страховиків та забезпечити удосконалення аналізу статистичної інформації з страхування та звітності страховиків і страхових посередників.

Висновки з проведеного дослідження. З наведеного вище можна зробити наступні висновки:

1. Успішне транспортування продукції є однією з основних складових ефективно організації зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств. В той же час, сільськогосподарська продукція в процесі поставки є найбільш незахищеною. Саме тому, виникає необхідність у страхуванні вантажу.

2. В Україні діє значна кількість страхових компаній, які надають різноманітні страхові послуги. Та, на жаль, лише деякі з них здійснюють страхування вантажу аграрних підприємств при здійсненні ними зовнішньоекономічної діяльності. Причому страховий тариф за даними операціями залежить і від виду вантажу, і від країни поставки.

3. Зважаючи на існування випадків неналежного страхового відшкодування аграрним підприємствам після настання страхового випадку вважаємо за необхідне посилити контроль з боку державних та громадських організацій за діяльністю страхових компаній в Україні. Крім того, на нашу думку, необхідно забезпечити адаптацію національного законодавства у сфері страхування до міжнародних норм.

Список використаних джерел

1. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства : підручник / [В.О. Новак, Т.Л. Мостенська, М.Г. Луцький та ін.] ; під заг. ред. В.О. Новака. – К. : Кондор-Видавництво, 2013. – 495 с.
 2. Усата Н.В. Економічні проблеми транспортного забезпечення аграрного виробництва [Електронний ресурс] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.07.02 / Наталя Володимирівна Усата / Нац. наук. центр "Ін-т аграр. економіки" УААН. – К., 2005. – 20 с. – Режим доступу : <http://disser.com.ua/contents/34495.html>
 3. Закон України «Про страхування» // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 85.
 4. Вовчак О.Д. Страхування : [навчальний посібник] / О.Д. Вовчак. – Львів : “Новий Світ”, 2005. – 480 с.
 5. Підтримка інтеграції України до Транс-Європейської транспортної мережі ТЄМ-Т [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ten-t.org.ua/data/upload/publication/main/ua/517/fr_4.1_road_transport_ukr.pdf
-